

Norbertas Černiauskas, Marius Ėmužis, Mindaugas Nefas, Vytautas Volungevičius. *Istorija. Vadovėlis 11 klasei, II dalis*. Vilnius: „Baltų lankų“ vadovėliai, 2023, 232 p.

RECENZIJĄ

Vadovėlio 11 klasei antroje dalyje pristatomi du teminiai blokai, atliepiantys atnaujintą istorijos dalyko bendrojo ugdymo programą. Autoriai įtaigiai išryškina pamatinius skirtingų istorinių epochų kultūros ir mokslo pasiekimus (4–5 skyriai). Originalumu ne tik tarp antrosios dalies, bet ir viso vadovėlio temų išsiskiria 6–7 skyriai. Juose pristatoma Vakarų istoriografijoje populiarūs gamtinės aplinkos poveikio žmonijos istorinei raidai ir žmonių neretai neigiamos įtakos juos supančiai aplinkai tematika. Svarūs vadovėlio didaktiniai privalumai – konceptualios temų anotacijos, kuriose atskleidžiamos nagrinėjamos problemos sąsajos su dabarties aktualijomis, istorinių šaltinių įvairovė, kvalifikuotai parengti klausimai ir užduotys.

Keli pasiūlymai autoriams, kurie gal bus naudingi tobulinant šią solidžią mokymo priemonę. Ketvirto skyriaus temoje, skirtoje Apšvietos epochai rašoma, kad Tomas Džefersonas XVIII a. pabaigoje „buvo JAV ambasadorius Prancūzijoje“. Iškilusis švietėjas iš tiesų atstovavo gimtąją šalį Paryžiuje, bet dėl respublikinės JAV santvarkos šios valstybės pasiuntiniui buvo suteiktas žemesnis įgaliotojo ministro (*Minister Plenipotentiary*) rangas. Ambasadoriaus diplomatinį rangą JAV diplomatinės misijos Prancūzijoje vadovas gavo tik 1893 metais. Todėl tiksliau būtų rašyti: „JAV įgaliotasis ministras Prancūzijoje“ arba tiesiog „pasiuntinys“. Tos pačios temos potemėje „Revoliucingos Apšvietos idėjos“ pažymima, jog „absoliutinė valdžia buvo būdinga ne tik valdant Liudvikui XIV, bet ir jo sūnui bei anūkui: Liudvikui XV ir Liudvikui XVI“. Visgi nei „karaliaus saulės“ sūnus, nei anūkas į Prancūzijos sostą neįžengė. Liudvikas XV buvo Liudviko XIV proanūkis, o Liudvikas XVI – Liudviko XV anūkas. Gal vertėtų abu pastaruosius monarchus įvardinti Liudviko XIV „palikuoniais“ arba „įpėdiniais“. Temoje, kurioje nagrinėjama kultūros raida XX a. totalitarinėse santvarkose, nurodoma, kad „1922 m. keli šimtai Sovietų Sąjungos mokslininkų ir kultūros veikėjų buvo išvaryti iš šalies“. Vadovėlyje aprašomos intelektualų ištremimo akcijos vadinamaisiais „filosofų laivais“ vyko 1922 m. rugsėjo ir lapkričio mėnesiais. Sovietų Sąjungos susikūrimas deklaruotas 1922 m. gruodžio 30 d., todėl cituotame sakinyje galbūt tiksliau ištremtuosius vadinti „Sovietų Rusijos mokslininkais“. Šešto skyriaus temoje, skirtoje naujų energijos šaltinių ir transporto sistemų poveikiui gamtinei aplinkai XIX a. – XX a. pr., antrosios pramonės revoliucijos bangos pradžia įvardijama XIX a. pabaiga. Diskusijos dėl šio pramoninės revoliucijos etapo, pirmiausia tarp ekonomistų, prasidėjo dar jam tebevykstant XX a. pradžioje. Vakarų istoriografijoje vieningo požiūrio dėl antrosios pramoninės revoliucijos chronologinių ribų nėra, bet dažniausiai jos

apibrėžiamos 1870–1914 m. Siūlytume pasvarstyti, ar nevertėtų vadovėlyje pakoreguoti pradinės antrojo pramonės revoliucijos etapo chronologinės ribos.

Išsakyti pasiūlymai yra diskusinio pobūdžio. N. Černiausko, M. Ėmužio, M. Nefo, V. Volungevičiaus parengtas vadovėlis, be abejonės, atitinka bendruosius ir specialiuosius vadovėlių reikalavimus.

Vilniaus Universiteto Istorijos fakulteto
Naujosios istorijos katedros jaunesnysis mokslo darbuotojas
Andrius Grodis

2023 12 04